

## Jedna studija o Marxu

Rasprava o ruskoj historiji uvijek bi oživljavala kad bi se jače osjetio utjecaj Rusije na evropskoj političkoj pozornici. To je ponukalo i Marxa na analizu diplomatske historije 19. stoljeća, u kojoj veliku ulogu pri usponu Rusije pripisuje Engleskoj. Taj je rad objavljen u šefildskoj *Free Press* (1856) pod naslovom »Revelations of the Diplomatic History of the Eighteenth Century«, ali uz redakcijska kraćenja i intervencije kojima Marx nije bio zadovoljan, pa je ponovo objavljen u trinaest nastavaka, u londonskoj *Free Press* (1856–1857). Budući da je širem čitateljskom krugu ostao nepoznat, priredila je Marxova kćerka Eleonora novo izdanje koje je tek poslije njene tragične smrti objavljeno kao brošura pod naslovom *Secret Diplomatic History of the Eighteenth Century* (1899). Ovaj Marxov rad nije tiskan ni u historijsko-kritičkom izdanju Marx-Engelsovih sabranih djela (MEGA), Berlin-Moskva 1926-1935, ni u Dietzovu izdanju (MEW), Berlin 1956-1970, pa ni u nedavnom našem izdanju koje je rađeno prema ruskoj redakciji.

U Engleskoj je (1969) ponovo objavljen *Secret Diplomatic History . . .* zajedno s Marxovim člankom *The Story of the Life of Lord Palmerston*, kojemu Marx pridaje veliku ulogu u englesko-ruskim odnosima i drži ga ruskim agentom. Na tom izdanju temelje se ova dva – prvi put na njemačkom: Olle & Wolter (1977) i kasnije, Suhrkamp. Iz njemačkog izdanja potječe prijevod dvaju poglavlja, V i VI u *Kulturnom radniku* (3/1980). Od tada se pojavio niz radova o toj temi, s pozivanjem na Marxa ili bez toga.

Budući da je Marx taj svoj rad smatrao samo uvodom za opširnije djelo, koje nije nikad objavljeno, i svoju glavnu tezu smatrao dovoljno dokazanom na osnovi triju proturuskih pamfleta i izvoda iz jednog rukopisa, prešao je preko dva važna stoljeća ruske historije, od Ivana III do Petra Velikog, ograničivši se na sjeverni rat, i zatim preko isto tako važnih triju četvrtina 18. stoljeća, kojih bi analiza možda dovela do drukčijih zaključaka.

Kao što se vidi iz Rjazanovljeva članka, napisanog oko 1909. pripremalo se objavljivanje toga Marxova rada na njemačkom (ipak nije objavljen), pa je on zbog toga i objavio svoj članak u socijaldemokratskom časopisu *Die Neue Zeit*. David Borisović Rjazanov (1870-1938, kad je nestao u logoru) smatra se jednim od najboljih poznavalaca djela Marxa-Engelsa. (Bio je neko vrijeme i upravitelj Instituta Marxa-Engelsa u Moskvi.) On je zapazio u analizi propuštena razdoblja, i pretpostavlja da bi Marxovi zaključci bili vjerojatno drukčiji kad ne bi bilo tih propusta. Zato je njegov članak donekle polemički, pa ga je izdavač Olle & Wolter kao komentar uz Marxov rad, doslovno u gotici pretiskao iz *Neue Zeit*. Potpuni Marxov tekst s komentarom B. Rabehla i D. B. Rjazanova pod naslovom *Karl Marx: Historija tajne diplomacije 18. stoljeća* prema izdanju Olle & Wolter objavit će ČGP »Delo« OOOR »Globus«, Zagreb.